

Accident rutier soldat cu moartea unei persoane provocat de un conducător care anterior a consumat alcool sau droguri. Ucidere din culpă sau omor?

*Traffic accident causing the death of a person due
to the driver having previously consumed alcohol
or drugs. Manslaughter or murder?*

Lect. univ. dr. Simona FRANGULOIU

Facultatea de Drept, Universitatea Transilvania,
formator Institutul Național al Magistraturii,
membru al Asociației Române de Drept Penal,
ORCID: 0009-0004-0659-0512
e-mail: simonafranguloiu@yahoo.com

Prof. univ. dr. Nicoleta Elena HEGHEȘ

Facultatea de Științe Juridice și Administrative, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”,
Cercetător științific gradul II. - Inst. de Cerc. Jur. „Andrei Rădulescu” al Academiei Române,
Email: nicoleta.heghes@icj.ro

dr. Mihnea COSTESCU

Facultatea de Medicină Generală, Catedra de Farmacologie și Farmacoterapie,
UMF „Carol Davila”;
e-mail: mihnea.costescu@umfcd.ro

Abstract. Recently, in the public space and then in judicial practice, a new solution has been discussed regarding the legal qualification of the act of a person who, after consuming alcohol and/or drugs, while driving a motor vehicle, causes an accident resulting in the death of a person, in the sense that it would not be an offence of manslaughter but the offence of murder committed with indirect intent. In this hypothesis, the major question is raised as to the capacity of thinking, of critical judgment, of the person who consumed alcohol and/or drugs, in the sense specified by the courts, which found that these persons foresaw and accepted the possibility of an uncertain event – the road traffic accident – occurring, that these persons based their choice on possible, unconfirmed aspects and thus foresaw and accepted the possibility of an event resulting in the death of persons. In our

opinion, such a person not only does not accept the possibility of such an outcome, because he or she believes (under the influence of the substances in question) that it cannot happen to him or her, but also that he or she has the skills and possibilities to avoid such an event.

Keywords: manslaughter, murder with indirect intention, consumption of alcohol and/or drugs

1. Introducere

Această analiză este prilejuită de unele hotărâri judecătorești pronunțate în ultimul timp prin care s-a dispus fie trimiterea în judecată, fie schimbarea încadrării juridice, din infracțiunea de ucidere din culpă în infracțiunea de omor comis cu intenție indirectă. În spețele respective, inculpatul consumase anterior producerea accidentului de trafic rutier alcool și/sau droguri. În același sens există puncte de vedere, mai mult sau mai puțin academice, exprimate de unii politicieni care merg mult mai departe, afirmând că ar fi vorba de omor calificat.

În prezentul studiu ne propunem să demonstrăm că opinia susținută, în principal, de public, este lipsită de suport juridic, fiind mai degrabă fundamentată pe efectul emoțional al rezultatului produs – moartea unei/unor persoane în cadrul unor accidente de trafic rutier produse de persoane ce anterior au consumat substanțe psihoactive.

Esența studiului este oferită de conceptele științifice ale noțiunilor culpă și intenție indirectă (sau directă), precum și de efectele alcoolului și drogurilor asupra capacității de raționare, de gândire, inclusiv asupra organismului și măsura în care acestea afectează rațiunea, aptitudinea de a înțelege sau accepta ceea ce o persoană care nu a ingerat astfel de substanțe poate înțelege cu ușurință.

Depart de noi gândul de a critica raționamentele colegilor care au dispus asemenea soluții însă, știința dreptului penal ne obligă la efectuarea acestui exercițiu și la încercarea de a decela, cu obiectivitate și sperăm, cu echilibru, dar, în special, cu argumente juridice.

Este adevărat că spațiul nu ne permite o abordare cuprinzătoare, din toate perspectivele fenomenului ce a condus la asemenea concluzii, astfel că ne vom mărgini doar la o abordare secvențială, încercând măcar să punctăm anumite aspecte relevante.

Așadar, se impune cu necesitate o scurtă privire istorică în tandem cu analiza evoluției societății, a consumului de droguri, în special și efectelor acestora, tocmai în scopul de a înțelege și analiza cât mai corect asemenea situații și încadrarea juridică, pe baza silogismului juridic.

2. Scurtă privire istorică a incriminării faptei de ucidere din culpă

Infracțiunea de ucidere din culpă a fost sancționată în Codul penal de la 1864 în art. 248, când pentru prima dată, legiuitorul a enumerat formele culpei: „Oricare, din nedibăcie, din nesocotință, din nebăgare de seamă, din neîngrijire sau din nepăzirea regulamentelor, va săvârși omorul fără voie ori va fi cauza nevoluntară a omorului săvârșit, se va pedepsi”¹. Se impune a preciza că acest cod nu definea formele de vinovăție constând în intenție sau culpă, dar oferea exemple ale unor situații, greșeli, erori, în scopul de a oferi judecătorului repere. Cel mai important aspect, în opinia noastră, este împrejurarea că s-a lăsat la lumina și înțelepciunea judecătorului a aprecia care împrejurări reprezintă greșeli, nesocotințe, adică exact ceea ce este azi culpa.

Ulterior, Codul penal Carol al II-lea a tins către modificarea concepției referitoare la vinovăție, în sensul că a definit intenția în dispoziția înscrisă în art. 126: „Crima se săvârșește cu intenție. Delictul de săvârșește cu intenție, iar fără intenție numai în cazurile anume prevăzute de lege”².

Mai târziu, legiuitorul de la 1968 a definit intenția în art. 19 C.pen. (anterior) și așa cum doctrina a precizat, pe bună dreptate, era „o combinare a celor două concepte folosite de legiuitor de-a lungul vremii, formulă care a schimbat mult Codul din 1936”³.

În sfârșit, Codul penal în vigoare a păstrat definițiile culpei și intenției în art. 16, fără a opera modificări față de C.pen. anterior cu privire la acestea.

În doctrină au existat lungi controverse și argumente cu privire la necesitatea definirii culpei, principalul argument fiind acela că nu se poate defini ceea ce lipsește și că „judecătorul este cel care, în mod firesc, trebuie să țină pasul cu dezvoltarea științei și cunoașterii”⁴ și că acest concept aparține psihologiei.

Este important de subliniat că actuala evoluție socială, poate și fenomenul globalizării alături de libera circulație a persoanelor, a determinat o explozie a consumului de droguri și alcool, în special de către copii și tineri.

Creșterea excesivă a numărului de accidente de circulație soldate cu moartea unor persoane a generat reacții virulente în presă, pe rețelele de socializare, care apoi au fost preluate de unele instanțe.

Inițial, în presă a fost formulată ideea că o persoană care provoacă un accident rutier soldat cu moartea unei persoane, în situația în care anterior a consumat alcool și/sau droguri ar comite o infracțiune de omor și nu o infracțiune de ucidere

1 C.pen. de la 1864, apud. Filipaș, A., 2008, p. 203.

2 Vintilă Dongoroz, Const. C. Rătescu, I. Ionescu-Dolj, I. Gr. Periețeanu, H. Aznavorian, Traian Pop, Mihail I. Papadopolu, N. Pavelescu, *Codul Penal Carol al II-lea adnotat*, Editura Librăriei SOCEC & Co. SA, București, 1937, vol. I, p. 298.

3 Filipaș, A., p. 104.

4 *Idem*, pp. 208-209.

din culpă. Ideea a fost preluată și de unii politicieni, unii afirmând că ar fi vorba de o infracțiune de omor calificat⁵.

3. Deosebirea între infracțiunea de ucidere din culpă și cea de omor

În primul rând, se impune precizarea că ambele infracțiuni sunt reglementate în Titlul I „Infracțiuni contra persoanei”, Capitolul 1 – „Infracțiuni contra vieții”. Acest capitol cuprinde toate infracțiunile care au ca rezultat moartea unei persoane, indiferent de forma de vinovăție, cu excepția infracțiunii de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte care-și are locul în Capitolul al II-lea „Infracțiuni contra integrității corporale sau sănătății”.

Deosebirea esențială între cele două infracțiuni este dată de forma de vinovăție cu care se comit, respectiv intenție (directă sau indirectă) și culpă.

Doctrina a fost și a rămas, cel puțin deocamdată, constantă în a afirma că fapta persoanei care a provocat un accident de trafic rutier care a avut ca rezultat moartea unei persoane și care a condus autovehiculul sub influența alcoolului sau altor substanțe, în condițiile art. 336 C.pen. comite infracțiunea de ucidere din culpă, în concurs cu infracțiunea anterior menționată.

Așadar, infracțiunea de ucidere din culpă, așa cum arată și denumirea marginală, se comite doar din culpă, simplă sau cu prevedere.

Doctrina definește culpa⁶, ca fiind acea formă a vinovăției care constă în atitudinea psihică a făptuitorului și care săvârșind o faptă prevăzută de legea penală, ce prezintă pericol social, a prevăzut rezultatul socialmente periculos al faptei sale, dar nu a urmărit și nu a acceptat posibilitatea producerii lui, însă a acționat socotind fără temei că acel rezultat nu se va produce sau nu a prevăzut rezultatul, deși trebuia și putea să-l prevadă.

Această definiție a culpei oferă două modalități importante și anume culpa cu prevedere sau ușurința și culpa fără previziune sau greșeala.

Culpa cu prevedere, cunoscută și sub numele de temeritate sau ușurință⁷, există atunci când făptuitorul a prevăzut rezultatul posibil al faptei sale, dar nu l-a acceptat, ci a sperat în mod superficial, neîntemeiat, că nu se va produce.

5 <https://focuspress.ro/senatorul-psd-de-constanta-felix-stroe-vinovatul-care-baut-sau-drogat-se-urca-la-volan-si-face-un-accident-soldat-cu-victime-nu-scapa-de-puscarie/> (accesat în 12.01.2024).

6 Dongoroz, V., Kahane, S., Oancea, I., Fodor, I., Iliescu, N., Bulai, C., Sănoiu, R., *Explicații teoretice ale Codului de Procedură Penală Român*, vol. I, ediția a II-a, Editura Academiei Române, Editura C. H. Beck, București, 2003, p. 107; Bulai, C., *Manual de drept penal – partea generală*, Editura All, București, 1997, p. 162; Mitrache, C., Mitrache, C., *Drept penal român, partea generală*, Casa de editură și presă Șansa SRL, București, 2002, p. 90; Basarab, M., *Drept penal, partea generală*, vol. I, Editura Lumina Lex, București, 2001, p. 170.

7 *Idem*.

Făptuitorul nu numai că nu acceptă producerea rezultatului, dar este chiar convins că acesta nu se va produce, convingere care trebuie să se întemeieze pe anumite date ale realității, cum ar fi calități personale, împrejurări de fapt⁸.

Culpa simplă sau greșeala există atunci când făptuitorul nu a prevăzut rezultatul faptei sale, deși putea și trebuia să-l prevadă.

Ceea ce caracterizează această formă a culpei este lipsa prevederii de către făptuitor a rezultatului socialmente periculos al faptei sale, în condițiile în care acesta avea obligația de a proceda cu toată diligența pentru a prevedea acest rezultat și avea, totodată, și posibilitatea să-l prevadă, în condițiile concrete în care a săvârșit acțiunea sau omisiunea sa⁹.

Pentru stabilirea vinovăției în forma culpei simple, doctrina a stabilit că se vor utiliza două criterii¹⁰: un criteriu obiectiv, prin care se va stabili dacă făptuitorul trebuia să prevadă rezultatul socialmente periculos și un criteriu subiectiv, prin care se va verifica dacă făptuitorul, care trebuia să prevadă rezultatul, a avut în fapt, posibilitatea reală să prevadă acest rezultat, dacă putea să-l prevadă la momentul comiterii faptei¹¹.

Criteriul obiectiv se referă la verificarea posibilităților reale, subiective ale făptuitorului, în momentul și condițiile concrete ale faptei, de a prevedea rezultatul și pentru aceasta, se va ține seama de toate particularitățile psihofizice, intelectuale, de experiența de viață și de pregătirea făptuitorului, raportate la momentul și condițiile concrete ale faptei și dacă se constată că acesta putea să prevadă rezultatul, va exista culpa simplă, iar dacă, dimpotrivă, acesta nu putea să prevadă rezultatul, oricâtă diligență ar fi depus, nu va exista vinovăție sub forma culpei simple și aceasta nu din pricină că rezultatul ar fi fost imprevizibil, ca în cazul fortuit, ci din cauza imposibilității subiective a făptuitorului de a-l prevedea, ceea ce reprezintă o situație excepțională¹².

De exemplu, s-a dispus achitarea inculpatului pentru săvârșirea infracțiunii de vătămare corporală din culpă, ca urmare a incidenței cazului fortuit, în situația în care la sistemul de frânare a autoturismului acestuia a fost efectuată o improvizație, de care acesta nu știa și nici nu avea posibilitatea să o observe (decât dacă ar fi verificat mașina ridicată pe elevator, lucru ce poate fi efectuat numai într-un atelier auto și de o persoană care are cunoștințe de specialitate), autoturismul fiind în garanție, astfel că la o frână bruscă, tija legată cu o sârmă a fost eliminată, ceea ce a determinat blocarea inegală a roților din spate și imposibilitatea controlării autoturismului, probele de la dosar confirmând că inculpatul nu a avut cunoștință

8 Bulai, C., *op. cit.*, p. 162.

9 *Idem* supra 6.

10 *Ibidem*.

11 *Ibidem*.

12 C. Bulai, *op. cit.*, p. 163.

de improvizație, aceasta fiind efectuată la unitatea service, fără acordul lui și că această improvizație era agreată de mecanici¹³.

Cu privire la culpă, a fost exprimată o opinie de mare valoare științifică¹⁴ întemeiată pe ideea că atât intenția, cât și culpa, „sunt construite pe criteriul prevederii care este sinonimă cu imaginația, deoarece capacitatea de prevedere a unui individ ține de capacitatea de imaginație. Profesorul T.R. Popescu spunea că dreptul este școala imaginației creatoare, pentru că într-un proces trebuie să ai imaginație ca să folosești argumentele în asemenea mod încât să câștigi procesul”. Astfel, legiuitorul a amestecat „elementul voinței cu elementul psihicului uman”, deși trebuie înțeles „ce reprezintă acest complex ideatic care este culpa”.

Aceste două modalități ale culpei sunt recunoscute de legea penală, însă doctrina a identificat și alte modalități, a căror cunoaștere ar trebui să conducă la o caracterizare precisă a vinovăției și la individualizarea judiciară a tratamentului penal; se face distincție, sub aspectul intensității culpei, între culpa *lata* (gravă) când producerea rezultatului putea fi lesne prevăzută, deoarece acesta era cert sau foarte probabil, culpa *levis* (ușoară) când făptuitorul, cu grijă și atenție, putea prevedea rezultatul și culpa *levissima* (foarte ușoară) când producerea rezultatului era improbabilă, astfel că prevederea apărării posibilă numai din partea unei persoane deosebit de prevăzătoare¹⁵.

De asemenea, se mai distinge între culpa *in agendo* – privitoare la o acțiune și culpa *in omittendo* – privitoare la o inacțiune; între culpa directă – care se referă chiar la comportarea făptuitorului și culpa indirectă – care are în vedere o acțiune săvârșită de altul; ori în raport cu cauza care a determinat atitudinea culpabilă, se face distincție între imprudență sau nesocotință (comportare nechibzuită) și nebagare de seamă (neatenție), neglijență (comportare fără grija necesară), nepricepere (lipsa cunoștințelor necesare efectuării activității), nedibăcie (lipsa aptitudinilor sau deprinderilor necesare activității)¹⁶.

Rezultă că făptuitorul are obligația de a depune diligențe pentru a prevedea rezultatul socialmente periculos al faptei sale.

Intenția caracteristică infracțiunii de omor este, de regulă, cea directă. Aceasta există atunci când agentul, nu doar că prevede rezultatul faptei sale, dar urmărește producerea lui. Altfel spus, făptuitorul acționează cu intenție atunci când producerea rezultatului este privită de acesta ca mijloc necesar¹⁷ ori ca un însoțitor inevitabil al rezultatului urmărit.

Este o realitate unanim acceptată, că noțiunea de intenție acoperă o realitate psihică, despre care s-ar putea afirma că acoperă sau include noțiunile de mobil sau scop, teoreticienii făcând însă distincția corespunzătoare între acestea.

13 C.A. Brașov, decizia nr. 914/2004, în *Culegere de practică judiciară 2003-2004*, Editura All Beck, București, 2005, p. 13, cu notă de Franguloiu, S.

14 Filipaș, A., *op. cit.*, p. 209.

15 T. Vasiliu, G. Antoniu și col., *op. cit.*, p. 96; C. Bulai, *op. cit.*, p. 164.

16 *Ibidem*.

17 Cioclei, V., *Mobilul în conduita criminală*, Editura All Beck, București, 1999, p. 272.

Deși noțiunea de „mobil” nu este utilizată de Codul penal în vigoare, după cum nu a fost utilizată nici în codurile anterioare, doctrina a abordat problema mobil-scop în cadrul analizei laturii subiective a infracțiunii¹⁸.

S-a susținut, pe bună dreptate, că „scopul, mobilul sau motivele infracțiunii, nu trebuie confundate cu intenția sau *animus delinquendi*, intenția fiind voința de a comite infracțiunea pe care voește să o comită autorul, pe când scopul or mobilul este cauza pentru care voește acel lucru, rezultatul la care tinde să ajungă. Scopul sau mobilul este deja cum s-a zis: *causa remota delicti*, iar intențiunea este *causa proxima*”¹⁹.

Prin urmare, scopul este apreciat drept o varietate distinctă în cadrul mobilurilor, adică mobilul depărtat pe care îl urmărește infractorul²⁰.

Astfel, mobilul este considerat cauza internă a actului de conduită, impulsul intern al acesteia, acea dorință, tendință, pasiune, sentiment, care a făcut să se nască în mintea făptuitorului ideea săvârșirii infracțiunii, orientată în vederea satisfacerii acestora, motiv pentru care este denumit și cauza internă a actului de conduită²¹.

În ce privește scopul, acesta este definit ca finalitatea urmărită prin săvârșirea faptei ce constituie elementul material al infracțiunii, obiectivul propus și reprezentat de făptuitor ca rezultat al acțiunii sau inacțiunii sale²².

Diferența între mobil și scop a fost tranșată de majoritatea autorilor, care au precizat că mobilul nu se confundă cu scopul, deoarece primul este legat de momentul luării hotărârii infracționale, în timp ce secundul aparține momentului finalizării actului²³.

4. Controversa practică și izvorul Nilului

Așa cum am subliniat la începutul studiului, în ultimul timp, s-a considerat că persoana care conduce un autovehicul sub influența alcoolului sau altor substanțe în sensul art. 336 C.pen. și produce un accident rutier ce are ca rezultat

18 *Idem*, p. 255.

19 Tanoviceanu, I., *Curs de drept penal*, Editura Atelierele Grafice Soces & Co. București, 1912, p. 343.

20 Cioclei, V., *op. cit.*, p. 256.

21 *Ibidem*; în același sens, Bulai, C., *op. cit.*, p. 192; Mitrache, C., *op. cit.*, p. 115; Basarab, M., *Drept penal – partea generală*, vol. I, ediția a II-a, Editura Fundației „Chemarea” Iași, 1995, p. 122; Antoniu, G., *Vinovăția penală*, Editura Academiei Române, București, 1995, p. 187; Zolyneak, M., *op. cit.*, p. 106.

22 Cioclei, V., *op. cit.*, p. 256; Bulai, C., *op. cit.*, p. 192; Mitrache, C., *op. cit.*, p. 115; Basarab, M., *op. cit.*, p. 122; Antoniu, G., *op. cit.*, p. 187; Zolyneak, M., *op. cit.*, p. 106.

23 Cioclei, V., *op. cit.*, p. 256; Bulai, C., *op. cit.*, p. 192; Mitrache, C., *op. cit.*, p. 115; Basarab, M., *op. cit.*, p. 122; Antoniu, G., *op. cit.*, p. 187; Zolyneak, M., *op. cit.*, p. 106.

moartea unei persoane, ar comite infracțiunea de omor cu intenție indirectă și nu cea de ucidere din culpă.

Este adevărat că opinia este destul de izolată, dar în ultimul timp observăm că se răspândește. Totuși, se impune a rămâne pe *terra ferma*, din perspectiva argumentării oricărei soluții, urmând a analiza una dintre soluțiile pronunțate.

Prin sentința penală nr. 132/2023 pronunțată de Tribunalul București, secția I penală²⁴ s-a dispus condamnarea inculpatului X pentru săvârșirea infracțiunii de omor, constând în aceea că: în noaptea de..., pe fondul consumului excesiv de alcool, droguri și al geloziei, a condus autovehiculul cu viteză foarte mare în localitate, a ignorat culoarea roșie a semaforului și a intrat în coliziune frontală cu alt autoturism condus regulamentar, ce a avut ca rezultat moartea persoanei din ultimul autovehicul.

S-a constatat că inculpatul avea o concentrație de 1,96 g/l alcool pur în sânge. De asemenea, mostra de urină recoltată de la inculpat testată cu metoda testului imunologic rapid, a furnizat rezultatul „pozitiv pentru cocaină”. Buletinul de analiză toxicologică a fost completat cu rezultatul analizei prezenței/absenței în organism a substanțelor psihoactive prin metoda GCMS a mostrei de sânge, rezultând benzoilecgonină 0,013 μg/ml (în mostra de sânge). De asemenea, conform completării buletinului de analiză toxicologică, în mostra de urină s-au pus în evidență cocaină și metabolit; diclofenac (metaboliți); fentanil.

Totodată, prin Raportul de expertiză medico-legală nr. A1... emis de Institutul Național de Medicină Legală București, medicul legist a concluzionat următoarele: dacă se ține seama de timpii de înjumătățire a cocainei (0,7-1,5 ore) și a benzoilecgoninei (2,57-5,10 ore), se poate aprecia că pe parcursul intervalului orar respectiv, inculpatul se afla sub influența substanțelor psihoactive de tipul cocainei, influență accentuată și favorizată de alcoolemia asociată și capabilă să modifice în sens nefavorabil capacitatea acestuia de a conduce autovehicule pe drumurile publice.

Referitor la încadrarea juridică, instanța a constatat următoarele: în speță, inculpatul a acționat cu intenție indirectă, având în vedere că „și în cazul intenției indirecte autorul prevede două posibile urmări, dar acceptă eventualitatea producerii oricăreia dintre ele, spre deosebire de culpă, când nu acceptă producerea rezultatului periculos. Se mai arată în doctrină că, spre deosebire de intenția indirectă, în cazul culpei cu prevedere autorul nu acceptă urmarea eventuală ci consideră, în baza unor temeieri obiective, evaluate în mod eronat, că poate preveni sau evita urmarea care astfel nu se va produce. În situația în care aprecierea autorului are la bază șansa, întâmplarea, hazardul, iar nu temeieri obiective rezonabile, se va reține că acesta a comis fapta acceptând rezultatul acțiunii sau inacțiunii sale, deci cu intenție indirectă.

24 <https://www.rejust.ro/juris/98d7433d3> (accesat în 12.01.2024).

În *Explicații preliminare ale noului Cod penal* (Vol. I, pagina 56, Editura Universul Juridic) se arată că forma de vinovăție a culpei cu previziune „presupune existența unor temeiuri serioase pentru făptuitor de a socoti că rezultatul va putea fi evitat; dacă el contează pe întâmplare ori pe noroc, nu va exista culpa cu previziune, ci intenția indirectă.

În sensul acestor concluzii s-a pronunțat și doctrina anterioară noului Cod penal, când autorii au arătat că a accepta eventualitatea producerii unui rezultat prevăzut dar neurmărit, înseamnă adoptarea unei atitudini de indiferență față de eventualitatea producerii acelui rezultat. Această atitudine constituie, în raport cu rezultatul eventual, o intenție indirectă.

Există intenție indirectă atunci când făptuitorul a prevăzut ca posibilă producerea unui alt rezultat decât cel urmărit de el, și totuși nu s-a abținut de la efectuarea acțiunii sau inacțiunii respective, iar acel rezultat s-a produs.

Când făptuitorul nu a avut nici un temei care să-l facă să creadă că rezultatul nu se va produce, ci s-a bizuit pe jocul întâmplării, atunci vinovăția sa nu îmbracă forma culpei modalitatea ușurință, ci forma intenției, modalitatea intenție indirectă.

Ceea ce deosebește culpa cu prevedere (ușurință) de intenția indirectă este că în primul caz făptuitorul a crezut sincer, dar greșit, că rezultatul nu se va produce, pe când în al doilea caz făptuitorul și-a dat seama că producerea rezultatului e posibilă, dar a acceptat riscul producerii lui, acționând la voia întâmplării. (Colectiv: V. Dongoroz; S. Kahane; *Explicații teoretice ale Codului de Procedură Penală Român* Vol. I Editura Academiei București 1969, p. 118-119”).

5. Destinatarul legii penale și politica penală

Norma penală, la fel ca oricare altă normă juridică, are caracter general, deoarece prescrie actul de conduită interzis tuturor persoanelor (fizice sau juridice); are caracter impersonal, pentru că nu se adresează anumitor persoane, ci tuturor subiecților de drept; acest caracter nu dispăre chiar dacă se adresează unei anumite categorii. Ceea ce este esențial însă, este că norma juridică trebuie să fie clară, precisă, astfel încât să poată fi înțeleasă de orice persoană cu inteligență medie, cu nivel de instruire mediu, dar care posedă capacitatea de a discerne binele și răul și nu doar „pentru a dovedi distanța care există între exigențele legii și ceea ce gândesc și simt destinatarii ei”²⁵.

Având în vedere definiția oferită politicii penale, putem afirma că politica penală este doar o parte a politicii generale a statului și aceasta are în vedere măsurile

25 Mitrache, C., Mitrache, C., *Drept penal român. Partea generală*, Editura Universul Juridic, București, 2014, p. 44.

și mijloacele ce ar putea sau ar trebui adoptate și aplicate pentru prevenirea și combaterea infracționalității într-un anumit stat și într-un moment istoric dat²⁶.

Așa cum s-a precizat pe bună dreptate în doctrină, „politica penală este, în egală măsură, o știință și o artă, ce constă în a descoperi și a organiza în mod rațional cele mai bune soluții posibile pentru diferitele probleme de fond și de formă pe care le ridică fenomenul criminalității”²⁷.

Problema criminalității la nivel european este rezolvată prin faptul că o hotărâre judecătorească străină poate fi recunoscută în România, în vederea executării pedepsei în regim de detenție a unei persoane aflate pe teritoriul României, pentru punerea în executare a sancțiunilor de drept penal și administrativ aplicate de organele judiciare străine, pentru punerea în executare a hotărârilor străine de confiscare, precum și pentru a produce alte efecte decât cel al executării în regim de detenție al pedepsei²⁸.

În condițiile în care consumul de droguri și producerea de astfel de accidente crește excesiv ca fenomen infracțional, în opinia noastră, în calitate de teoreticieni și practicieni, răspunsul practicii judiciare sau al legiuitorului nu poate fi oferit doar de o schimbare forțată a încadrării juridice în infracțiunea de omor și consecutiv aplicarea unor pedepse mai aspre, ci trebuie căutat și analizat criminologic. Aceasta înseamnă o abordare a cauzelor fenomenului și nu a efectului, deoarece un răspuns referitor doar la efect nu va elimina cauza, care este, în principal, traficul de droguri, dar și modalitatea în care tinerii, minorii sau adulții pot cumpăra aceste droguri sau cum s-a ajuns ca o parte atât de mare din populația țării să consume excesiv droguri sau alcool.

6. Efectele alcoolului și drogurilor asupra organismului din perspectivă medicală

Știința medicală ne oferă răspunsuri multiple la întrebarea dacă o persoană care a consumat alcool și/sau droguri are capacitatea de a raționa intactă și în ce măsură aceste substanțe afectează nu doar gândirea critică, rațiunea, ci și abilitatea de a conduce autovehicule.

În ceea ce privește alcoolul, știința medicală a oferit acest răspuns de multă vreme: este afectată capacitatea de rațiune critică în condițiile în care există valori mari ale alcoolemiei după un consum de băuturi alcoolice în cantitate relativ mare sau determinată fie de consum cronic, fie de sindromul Korsakov, fie de

26 *Idem*, p. 31.

27 Merle, R., Vitu, A., *Traite de droit criminel*, Cujas, Paris, 1973, p. 96, apud. Mitrache, C., Mitrache, C., p. 31.

28 D.-D. Pătrăuș, „Principiul *ne bis in idem* în jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene – consecvență sau inconsecvență?”, AGORA International Journal of Juridical Sciences; ISSN 1843-570X, E-ISSN 2067-7677, No. 1 (2018), pp. 25-34.

consum asociat cu substanțe psihoactive. Astfel, alcoolul etilic este considerat o substanță sedativ hipnotică. Din perspectiva mecanismului de acțiune al alcoolului, oamenii de știință menționează ca efecte: acțiune nespecifică la nivelul membranelor neuronale deprimând funcțiile neuronale; influențează receptorii canabinoizi; generează tulburări neurologice; în cazul sindromului Korsakoff în care sindromul cardinal este incapacitatea de a-și reaminti informații noi în condițiile unui nivel normal al stării de conștiință – memoria datelor dinaintea debutului bolii este relativ intactă, dar memoria pentru evenimentele recente este sever afectată.

Referitor la canabinoizi, știința medicală afirmă că fumatul este preferat, deoarece asigură o cale rapidă și eficientă prin care THC-ul ajunge de la plămân la creier²⁹; numărul fumurilor, durata acestora, intervalul dintre puffuri și volumul inhalat influențează disponibilitatea THC-ului; toți acești factori determină o înaltă variabilitate a absorbției THC-ului cuprinsă între 18-50%; concentrația maximă se atinge în aproximativ 9 minute; concentrația canabinoizilor în sânge și plasmă este semnificativ mai mare în cazul fumătorilor frecvenți, decât în cazul fumătorilor ocazionali; ulterior atingerii T_{max}, concentrația plasmatică și sanguină de THC și respectiv 11-OH-THC scade rapid, singurul metabolit persistent fiind THC-COOH care scade treptat revenind în 22 de ore la valoare de bază.

Astfel, concentrația de THC la fumătorii frecvenți este de aproximativ 100 µg/L la 10 minute de la inhalarea primei țigări și rămâne peste 5 µg/L până la 30 de ore și peste 1 µg/L timp de 70 de ore; consumatorii de cannabis utilizează dispozitive electronice de vaporizare. De cele mai multe ori aceștia asociază cannabisul cu alcoolul etilic. În situația asocierii cu alcool etilic concentrațiile realizate sunt mult mai mari.

Calea urmată de THC în cazul fumatului și vaporizării este însă identică, creșterea concentrației de THC în cazul inhalării prin vaporizare asociată consumului de băuturi alcoolice rămâne însă neexplicată din punct de vedere farmacocinetic.

Administrarea pe cale orală a compușilor cu THC duce la concentrații sanguine mai mici decât în cazul fumatului. Detectarea THC-ului se poate face până la 22 de ore, a 11-OH-THC până la 12 ore și respectiv THC-COOH între 3 și 94 de ore.

În cazul administrării orale, efectul este de intensitate mai mică și de durată mai scurtă decât în cazul fumatului.

Administrarea sublinguală: o doză de 20 mg atinge concentrația maximă în 120 de minute pentru THC, respectiv 160 de minute pentru 11-OH-THC, concentrațiile fiind de 3-7 µg/L, respectiv 6-8 µg/L.

Utilizarea unor metode de detecție foarte sensibile (izotopice) a arătat că THC-ul persistă în circuitul hepatoenterohepatic și în lipidele din organism aproximativ 4,1 zile.

29 Prin fumare, THC-ul carboxilat se decarboxilează rapid și produce THC; piroliza distruge aproximativ 30% din THC-ul prezent în planta fumată.

Cercetarea post mortem a raportului concentrație creier, concentrație sânge a arătat că în toate situațiile THC-ul are concentrații mai mari în creier. Se consideră inclusiv în evaluarea juridică că limita la care se evaluează starea de influență este $> 5 \mu\text{g/L}$ sânge.

Din punct de vedere al mecanismului de acțiune și efectelor, știința a demonstrat că în principal canabinoizii acționează pe receptorii CB1 și respectiv CB2; receptorii de tip CB1 se găsesc în cortexul cerebral, hipocamp, amigdala, corpul striat și cerebel; receptorii CB1 mediază eliberarea neurotransmițătorilor din butonul presinaptic; receptorii canabinoizi sunt cuplați cu proteinele G, iar expunerea prelungită a acestor receptori duce la desensibilizarea și internalizarea acestor receptori; receptorii de tip CB2 sunt implicați în imunomodulare, se găsesc în microglie și cresc numeric în cazul inflamației cerebrale.

Sistemul canabinoid endogen este implicat în controlul locomoției, funcția cognitivă, comportamentul emoțional, controlul durerii, comportamentul alimentar; THC influențează circuitele dopaminergice de recompensă din creier ceea ce este o caracteristică a drogurilor care dezvoltă dependență și toleranță; fenomenul de *craving*³⁰ apare după prima țigară de canabis; produce euforie, relaxare, percepția modificată a timpului; scade capacitatea de concentrare, produce modificări de dispoziție; poate provoca lipsă de concentrare și scăderea memoriei; provoacă reacții de panică și comportamente paranoide; în intoxicația acută este afectată memoria pe termen scurt; produce inhibiție motorie și lentă în luarea deciziilor, efecte documentate până la 6 ore după ingestie și crește incidența depresiei.

Literatura medicală de specialitate arată că deși nu provoacă moartea în mod direct, THC-ul este un factor major care contribuie la accidente rutiere și la accidente legate de funcționarea mașinilor complexe și este caracterizat de un fenomen de histerezis³¹ invers acelor de ceasornic; efectele rămân ridicate în ciuda scăderii rapide a concentrațiilor de THC în sânge datorită acestui fenomen de histerezis prin care THC-ul este eliminat din creier timp îndelungat după ce concentrația sa plasmatică a scăzut.

30 *Cravingul* este una dintre principalele cauze ale căderii (consumă odată, dar fără a reveni neapărat la obișnuință) și recidivei (care recuperează obiceiul consumului), care trebuie luate în considerare în special la stabilirea programelor de tratament.

31 Cuvânt de origine grecească cu înțelesul de întârziere, rămânere în urmă, comportament profund neliniar, inegal. Această noțiune definește un fenomen cu caracter ireversibil prezent la anumite substanțe, care în stări de echilibru termodinamic, au caracteristici dependente nu numai de condițiile exterioare, ci și de evoluțiile anterioare ale substanței (istoria prin care a trecut substanța respectivă). Fenomenul de histerezis se manifestă prin faptul că, atunci când parametrii exteriori revin la valorile inițiale, corpul nu mai revine în starea lui inițială, ci într-o stare determinată de întreaga succesiune prin care acesta a trecut în decursul transformării. Pentru ca fenomenul de histerezis să apară, procesele fizice care îl provoacă trebuie să manifeste un anumit grad de ireversibilitate. La parcurgerea fiecărui ciclu de histerezis se pierde în mod ireversibil o cantitate de energie (sub formă de căldură) proporțională cu suprafața ciclului histerezis, <https://cum-invata-ma-gandim-dialectic.weebly.com/histerezis.html> (accesat în 12.01.2024).

Rezultă că aceste substanțe au capacitatea de a distruge structura creierului, produc afecțiuni cerebrale, pe lângă dependență, dar influențează capacitatea de autocontrol, de luare a deciziilor, produc comportamente paranoide, în ciuda unor opinii că unele dintre acestea nu ar fi nocive și că nu ar da dependență.

7. Concluzii

În aceste condiții, se ridică problema majoră a capacității de gândire, de rațiune critică a persoanei care a consumat alcool și/sau droguri, în sensul precizat de instanțele care au apreciat că aceste persoane au prevăzut și acceptat posibilitatea producerii unui eveniment incert – accidentul de trafic rutier, că aceste persoane și-au întemeiat alegerea pe aspecte posibile, neconfirmate și astfel, au prevăzut și acceptat posibilitatea de a produce un eveniment care să aibă ca rezultat moartea unor persoane.

Acest raționament suferă, din punctul nostru de vedere, o fractură logică serioasă și trebuie analizat independent de creșterea fenomenului și nevoia de reprimare a acestuia. Norma penală se adresează destinatarului de nivel mediu intelectual și educațional, care să posede capacitatea minimală sau medie de a înțelege rațiunea normei juridice, nicidecum unei persoane care are gândirea afectată de consumul unor substanțe de acest fel.

Desigur că ingerarea și efectul acestor substanțe nu pot reprezenta, de regulă, o cauză care ar avea aptitudinea de a conduce la abolirea discernământului și consecutiv la înlăturarea răspunderii penale, dar trebuie observat că acesta este afectat, cel puțin în componenta aptitudinii de a raționa. Ce ar putea să prevadă o persoană aflată sub efectul alcoolului și/sau drogurilor? A cere ca o asemenea persoană să raționeze asemenea uneia care nu are creierul și rațiunea afectate de aceste substanțe este cel puțin absurd și se îndepărtează foarte mult de la sensul și rațiunea normei penale.

Așadar, ne permitem afirmația că o persoană aflată într-o asemenea situație nu doar că nu acceptă posibilitatea producerii unui asemenea rezultat, pe considerentul că aceasta consideră (sub influența substanțelor respective) că nu doar că nu i se poate întâmpla, dar și că are aptitudinile și posibilitățile de a evita un astfel de eveniment.

Este inacceptabil, din punctul nostru de vedere, ca dintr-o zonă de confort, să pretindem oricărei persoane să raționeze, să evalueze situații, împrejurări, la fel cum am raționa poate noi înșine sau ca oricare persoană dotată cu inteligență sau rațiune neafectată de consumul de substanțe psihoactive și în mod cert, excedează atât normei penale, cât și rațiunii adoptării acesteia de către legiuitor. Susținem aceasta, câtă vreme *terra ferma* în astfel de spețe este rodul înțelegerii realității dată creierului și procesată de simțuri.

Împrejurarea că în ultimul timp astfel de infracțiuni au devenit frecvente și, într-adevăr, se impune represiunea penală, nu justifică o încadrare juridică forțată, ci, pur și simplu, aplicarea legii de o manieră eficientă și eficace, în strânsă consonanță cu normele penale, evaluând starea de fapt respectivă ca suprapunându-se normei ce definește uciderea din culpă³², la care se adaugă modalitatea de calcul specifică pluralității de infracțiuni în forma concursului, astfel încât prin pedeapsa aplicată să se ajungă la realizarea scopului principal, și anume, prevenția. Altminteri, sistemul judiciar român se va îndepărta semnificativ de sistemele judiciare din Uniunea Europeană, ceea ce va fi nu doar neproductiv, ci va îndepărta și mai mult România de ideea de act de justiție concordant statului de drept și domniei legii, apropiindu-se mai degrabă, de un sistem totalitar, din păcate.

Considerăm, de asemenea, că în sensul apropierii sistemului juridic din România de majoritatea sistemelor judiciare din Uniunea Europeană ar fi necesară introducerea în legislație a unor limite de concentrație sanguină și pentru substanțele psihoactive, așa cum există pentru alcoolul etilic în legislația românească și a se renunța astfel la discutabila politică a „toleranței zero” aplicată astăzi în România.

Bibliografie

Cărți, articole, studii

- Antoniou, G., *Vinovăția penală*, Editura Academiei Române, București, 1995.
- Basarab, M., *Drept penal, partea generală*, vol. I, Editura Lumina Lex, București, 2001.
- Bulai, C., *Manual de drept penal – partea generală*, Editura All, București, 1997.
- Cioclei, V., *Mobilul în conduita criminală*, Editura All Beck, București, 1999.
- Vintilă Dongoroz, Const. C. Rătescu, I. Ionescu-Dolj, I. Gr. Periețeanu, H. Aznavorian, Traian Pop, Mihail I. Papadopolu, N. Pavelescu, *Codul Penal Carol al II-lea adnotat*, Editura Librăriei SOCEC & Co. SA, București, 1937.
- Dongoroz, V., Kahane, S., Oancea, I., Fodor, I., Iliescu, N., Bulai, C., Sănoiu, R., *Explicații teoretice ale Codului de Procedură Penală Român, Partea Generală*, vol. I, ediția a II-a, Editura Academiei Române, Editura All Beck, București, 2003.
- Filipaș, Avram, *Drept penal român. Partea specială*, Editura Universul Juridic, București, 2008.

32 Desigur, având în vedere ipoteza în care agentul nu a dorit în mod cert să ucidă persoana respectivă. Practica judiciară a oferit exemple în care făptuitorul a dorit să îndrepte autovehiculul către persoana vătămată cu intenția clară de a vătăma sau chiar ucide această persoană.

Mitrache, C., Mitrache, C., *Drept penal român, partea generală*, Casa de editură și presă Șansa SRL, București, 2002.

D.-D. Pătrăuș, „Principiul *ne bis in idem* în jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene – consecvență sau inconsecvență?”, AGORA International Journal of Juridical Sciences.

Tanoviceanu, I., *Curs de drept penal*, Ed. Atelierele Grafice Socec & Co. București, 1912.

M. Zolyneak, *Drept penal*, vol. II, Ed. Fundației „Chemarea” Iași, 1992.

Legislație

Codul penal Carol al II-lea

Codul penal din 1968

Codul penal din 2009

Practică judiciară

D.p. 914/2004 a CA Brașov, în *Culegere de practică judiciară 2003-2004*, Editura All Beck, București, 2005, cu notă de Franguloiu, S.

Resurse internet

<https://focuspress.ro/senatorul-psd-de-constant-felix-stroe-vinovatul-care-baut-sau-drogat-se-urca-la-volan-si-face-un-accident-soldat-cu-victime-nu-scapa-de-puscarie/>

<https://www.rejust.ro/juris/98d7433d3>

<https://cum-invatam-sa-gandim-dialectic.weebly.com/histerezis.html>